STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02205

HINTER DI KULISEN

Jane Rose

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

הינטער די קוליסען

פון

דזשעין ראוז

COPYRIGHT BY
JANE ROSE
New York, 1918
All rights Reserved

פאָרוואָרט.

הסכמות האָבען זייער פלאַץ אויף תורה אָדער מוסר־ספרים, אויף א ליטעראַריש ווערק זיינען זיי איבעריג. אויב א ווערק פון ליטעראטור קען זיך אַליין אויף די פיס ניט האַלטען, זיינען נוצלאָז אַלע אונטערשפּאַרערס.

איך שרייב דאָס איצטיגע פאָרוואָרט, כדי מקיים צו זיין די מצוה פון ליטעראַרישער הכנסת אורחים און צוליעב איינע אָדער צוויי פערזענליכע אדער זייטיגע בעמערקונגען.

מאַדאַם דזשעין ראָוז, די פערפאַסערין פון די איצטיגע איין־אַקטערס, איז גוט בעקאַנט אין די קרייזען פון אונזערע דראַ־מאַטישע פעראיינען. זי איז אויך בעקאַנט אין אונזערע ענגערע ליטעראַרישע קרייזען. פאַר'ן ברייטען עולם און אפילו פאַר אונ־זער ברייטערער ליטעראַרישער קאָלאָניע וועט זי מעגליך אויסווייזען א פנים חדשות. דאָך שרייבט זי שוין זייט איינינגע יאָהר. די מייסטע איין־אַקטערס וואָס ערשיינען אין איצטיגען בוך, זיי־נען שוין געוועזען געדרוקט פריהער אין דער „פרייער אַרבייטער שטימע". דער איין־אַקטער פון קינדערשען לעבען, „דאָס גע־פינס", איז פאַר א פּאָר חדשים ערשיענען אין „דער אידישער קינדער וועלט".

מאַדאַם ראָוז האָט איהר לעבען לאַנג זיך אינטערעסירט מיט'ן טעאַטער, איבערהויפּט מיט'ן אידישען, און עס גוט בעאָב־אַכטעט. דאָס ערקלערט ווארום גאַנצע דריי פון די איצטיגע איין־אַקטערס זיינען פון טעאַטער־לעבען. דער קענער פון דער אידישער טעאַטער־וועלט וועט גלייך דערזעהן, אז ער האָט דאָ צו טאָן מיט א מענשען, וואָס האָט מיט א קלוג־הומאָרים־טיש אויג ניט נאָר צוגעקוקט, וואָס עס טהוט זיך ביי אונז אויף דער ביהנע נאָר אויך אַריינגעדרונגען הינטער־די־קוליסען.

אין א געוויסען הינזיכט זיינען ביי אונז די איצטיגע פּיעסעלעך

א נייע ערשיינונג. אין דער אייראפעאישער ליטעראטור איז די מאַ־ניער פון בעהאנדלען דאָס פאמיליען לעבען מיט א געוויסער קאַלט־בלוטיגער, לייכט־גראַציעזער, גרויסשטאָדטיגער לאַבעדיגקייט קיין נייעס ניט. אויך איז דאָרט קיין נייעס ניט, אז די ליטעראַ־טור זאָל זיך אליין נעמען אויפ'ן צימבעל. אין אייראָפּאַ האָט זיך דורך דעם געבילדעט א נייער מין שפּילעוודיגקייט, יענער בעזונדערער הומאָר וואָס שוימט ארויס פון דער לייכטער מישונג פון ליטעראטור מיט ליעבע. (א גוטער ביישפּיעל איז שניצלער'ס „ליטעראטור".)

די איצטיגע איין־אקטערס, אויב זיי שלאָגען ניט אָן קיין נייעס טאָן אין דער אידישער דראמאַטישער ליטעראטור, טראָגען זיי אָבער אין איהר אריין א הויך פון ע פּ ע ס ברייטערעס, א וואונק אויף ע פּ ע ס זאָרגלאָזעס, אן אָנצוהערעניש אויף א נייער שפּילעוודיגקייט.

„מיט א מאַן א קריטיקער", זאָגט די פרוי פון'ם „קריטיקער", „איז מען אבסאָלוט זיכער; ער איז שטענדיג פערנומען מיט יענעמס קורצזיכטיגקייט." אומזיסט וועט איהר אזא אפאָריזם, אזא לייכט־ביטערליכען שפּאַס זוכען אין אנדערע אידישע ווערק.

מאדאם ראוז'ס שרייבען איז ווי פון א ווינקעל ארויס. קוועלט ארויס פון א טיילווייז אייגענטליכען לעבענס־בליק.

און דאָס גיט דעם איצטיגען ווערק א בעזונדערע שאַטירונג. עס איז א בליק פון דער זייט. עס איז א סאָלאָ־געזאַנג, וואָס קלינגט ביי דער זייט פון א כאָראַל.

איבערהויפּט דאַרף דאָס איצטיגע בוך קריעגען א וואַרימען קבלת פנים ביי אונזערע דראַמאַטישע פעראיינען. קיינער פיהלט ניט אזוי די אָרימקייט פון אונזער ליטעראטור אין איין־אקטערס, וואָל זאָלען זיין פּאַסיג צו שפּיעלען, ווי די דאָזיגע פעראיינען.

יואל ענטין.

25טען מערץ, 1918.

פערזאָנען.

לוברין. — א יונגער אידישער שרייבער.

פאַרשטאַדט. — א הויפּט־אַקטיאָר און דירעקטאָר פון א אידיש טהעאַטער.

עממא, רוזאַוו, הערר און מאַדאַם שטאַבע. — אַקטיאָרען.

די האַנדלונג קומט פאָר אויף דער ביהנע אין פארשטאדט'ס טהעאַטער. צייט: א ווינטער פריהמאָרגען. די ביהנע איז אויסגעשטאַט אויסערגעוועהנליך רייך. טירען רעכטס און לינקס. דעם סופליאָר'ס קאַסטען שטעהט אויף זיין געוועהנ־ליכען פּלאַץ. א פרעהליכער פייער ברענט אין קאַמין.

פ אַ ר ש ט א ד ט, פופציג יאָהר אַלט, הויך און דיק. זיין פּעטער, רויטער האַלז הענגט אריבער דעם ווייסען נידעריגען קאָלנער. זיין געזיכט איז פול און גלאַט. זיינע אויגען, גרוי־סע, אַרויסגעסטאַרטשעטע, קוקען מיט פעראכטונג אויף די ארומיגע. זיין יונגע, לייכטע האַלטונג איז עטוואס אָנגע־שטרענגט. זיין אנצוג איז רייך און נאָך דער לעצטער מאָדע. ער שפּאַצירט ארום איבער דער ביהנע, בלייבט שטעהן ביים קאַמין, וואַרפט אַריין דעם פערלאָשענעם סיגאר אין פייער און פערדרויכערט אַ פּרישען.

עממאַ.

קומט אריין פון לינקס. זי איז יונג, שעהן און לעבענס־לוסטיג. טראָגט א געשמאַקפולען ווינטער־אנצוג.

גוד מאָרנינג, מר. פאָרשטאדט!

פאָרשטאדט.

געהט צו איהר מיט אויסגעשטרעקטע ארעמס.

גוד מאָרנינג, גוד מאָרנינג, עממא, ווארום אזוי שפעט?

עממאַ.

זיך ארומקוקענדיג.

זייט איהר אַליין?

פאָרשטאדט.

וועמען נאָך דארפסטו?

עממאַ.

איהר האָט מיר געהייסען קומען היינט פריה צו פראָבע. האָב איך געדענקט, אז אלע אקטיאָרען וועלען דאָ זיין.

פאָרשטאדט.

קוקט אויפ'ן זייגער.

האַלב נאָך אכט, און איך האָב דיך געבעטען קומען אום אכט. דו ווייסט דאָך, ווי איך האָב ליעב פינקטליכקייט.

ער נעהמט ביי איהר צו די מוף און העלפט איהר אויסטהאָן דעם מאַנטעל, וויל ארונטערנעהמען איהר הוט.

עממאַ.

ניין, ניין.

פאָרשטאדט.

גיט איהר א קניפ אין באק.

נאָך שעהנער, ווי דו ביזט, ווילסטו זיין, עה?

עממאַ.

בעטראַכט דאָס צימער.

ווי פראכטפאָל שעהן דאָ איז!

פאַרשטאדט.

איאַ שעהן? דאָס איז דאָך פאר דער מאָרגענדיגער פאָרשטע־לונג.

עממאַ.

לוברין האָט עס שוין געזעהן?

פאַרשטאדט.

ניין. אָבער פאר איהם אַרט מיך וועניג. אז דו שפיעלסט, דארף אַלעס זיין „איי וואָן"! דו ווייסט דאָך, אז פאר דיר איז מיר קיין זאַך ניט צו שווער.

עממאַ.

איך האָב געדענקט, אז איהר זייט ברוגז, פאר וואס איך בין מיט אייך ניט אויסגעפאָהרען נעכטען ביי נאַכט.

פאַרשטאדט.

דאָס איז א בעזונדערע זאַך. פאר דעם וועל איך זיך מיט דיר אַנ־אנדערס מאָל אָברעכענען. מיר ביידע וועלען שוין דורכקומען, אָבער לובריןן׳ען זאָלסטו מיר ניט אריינשלעפּען אין מיטען.

עממאַ.

מיט איהם מוזט איהר זיין פאָרזיכטיג, איך בעט אייך.

פאַרשטאדט.

פאָרזיכטיג! פאָרזיכטיג! פאר וואָס איז ע ר ניט פאָרזיכ־טיג? וועמען אַרט עס?

עממאַ.

אך, ער איז אזוי אָנגעשטרענגט צוליעב זיין דראמע, און — און — ווען איהר האָט לעצטע נאַכט גערעדט וועגען ארויסוואַרפען די צווייטע סצענע פונ׳ם ערשטען אקט — איהר האָט שוין גענוג גע־שניטען.

פאַרשטאדט.

די גאַנצע פיעסע וואָלט מען בעדארפט ארויסוואַרפען.

עממאַ.

ברוגז׳דיג.

איהר האָט מיר צוגעזאָגט, אז איהר וועט אויפפיהרען די פיעסע — ניט שרייבען, ניט מעקען — ווי איהר האָט זיך אַליין אויסגע־דריקט.

פאַרשטאַדט.

רויכערט זיין סיגאַר, בלייבט שטעהן אויפ'ן מיטען ביהנע.

דענקסטו ניט, עממא, אז עס פאָדערט זיך נאָך א ביכער־שראַנק, אַט דאָ אין דער זייט? דהי טהינג איז דהיס, יו נאָו — ווען מען שטעלט פאַר אַ צימער פון א געלערענטען, מוז עס זיין, יו נאָו —

ער טהוט א קנאַק מיט די פינגער.

עממאַ.

מר. פאַרשטאַדט, איך פאָדער פון אייך, איהר זאָלט האַלטען אייער וואָרט.

פאַרשטאַדט.

פלוצלונג.

ווי אַלט ביזטו, עממא?

עממאַ.

וואָס עפּעס? —

פאַרשטאַדט.

איך וויל דיך פשוט אויפמערקזאם מאַכען, יו נאָו, איך וויים, אז דו ביזט ניט דאָס אונערפאַהרענע קינד, פאר וועלכען דו מאַכסט זיך.

עממאַ.

וואָס מיינט איהר דערמיט?

פאַרשטאַדט.

קוקט אויף איהר מיט צוזאמענגעדריקטע ברעמען. ברומט אַרויס.

דו ווייסט, וואָס איך מיין, און זוך מיך בעסער ניט צו נאַרען.

עממאַ.

וואָס רעדט איהר עפּעס פון נאַרען?

פאַרשטאַדט.

מיט הונגעריגע אויגען.

דו ווייסט גאַנץ גוט, אז די פּיעסע האָב איך געקויפט אויף דיין רע־כענונג.

עממאַ.

אויף מיין רעכענונג?

פאַרשטאַדט.

ניין, וואָס דען, אויפ'ן רעכענונג פון ערפאָלג? אָדער אפשר צו־ליעב די פּאָר קבצנים אינ־טע־לי־גענ־טען, שרייבער. קריטיקער?

מילא, אז ער, דיין פּערפאסער, מאַכט זיך ניט וויסענדיג, ווע̇לל, א יונגער מאַן וויל צוקומען צום פּסוק, יו נאָו, אונטער אלע אומ־שטענדען... ס'איז ניט מיינע ביזנעס. איך גיב איהם זאָגאר קרע־דיט... אָבער דו — דו ביזט דאָך ניט קיין גרינע, דו ווייסט דאָך, אז איך וואָלט אויף אזא זאך אפילו א קוק ניט געטהאָן.

מיט האַס.

עפּעס א ראָלע האָב איך דאָרטען? אז אָך און וועה, איך דאַרף שפּיעלען אן אלטען מאַן, און דערצו נור בלויז פאָרקומען אין צוויי אַקטען. וואָס איז, א שלעפּער האָט זיך פּערוואָלט —

עממאַ.

אוי, רעדט ניט אזוי.

פאָרשטאדט.

פאַר וואָס ניט?

עממאַ.

ער וואָלט אונזביידען דער'הרג'עט.

פאָרשטאדט.

ער וועט ניט הרג'ענען, האָב קיין מורא ניט. ער איז גאָר ניט אזא נאַר. א ביסעל אָנגעצויגען, בלאָזט זיך, אָבער אזוי זיינען שוין אלע, אָט די יונגע חברה, ווען מ'לאָזט זיי צו — די וועלט איז דאָך קיין וועלט ניט געווען איידער זיי האָבען אָנגעהויבען שריי־בען, הא־הא־הא! זיי זיינען דאָך אונזערע ערלייזער. זאָל ער מיי־נען, אויב ער וויל, אז ער שטעלט מיך אויף די פיס, אז איך בין דאָ פון זיבען א זייגער אין דער פריה צוליעב זיין פּיעסע, אז צוליעב איהם האָב איך בעצאָהלט די סטיידזש־קארפּענטערס עקס־טרא, אום צו האָבען אלעס פאַרטיג פאַר דער גענעראַל־פּראָבע. פון זיינעטוועגען, פון זיינעטוועגען, הא, קעצעלע מיינס?

ער נעהמט אריין איהר געזיכט אין זיינע הענד.

דו קליינע מכשפה, פאַר וואָס אנטלויפסטו פון מיר?

עממאַ.

שפּרינגט אָפּ פון איהם.

זינט איך האָב לובּרין'ען דערקענט, בין איך אן אנדער מענש געוואָ־רען, און איך האָף —

פאַרשטאדט.

אויב דו וועסט מיר דעם וועג ניט פערשטעלען, קענסטו אויף אלעם האָפען.

עממאַ.

מיט געבעט.

מר. פאַרשטאדט!

פאַרשטאדט.

וואָס טהוט זיך דאָ מיט דיר? ביזט דאָך קיינמאָל אזוי ניט געוועזען! א מאָל —

עממאַ.

איהר דארפט מיר ניט דערמאָנען, וואָס א מאָל איז געוועזען. היינט איז דער טאָג שעהן און איך וועל זיין גוט.

פאַרשטאדט.

קאַלט.

און איך מוז ארויסשניידען די סצענע פון ערשטען אקט, און דער לעצטער אקט געפעלט מיר אויך ניט. איך וועל מוזען שניידען.

עממאַ.

ניין, ניין, דאָס וועט איהר ניט טהאָן; לוברין וועט ניט דער־לאָזען.

פאַרשטאדט.

ער זעצט זיך אויף א שטוהל, ציהט אויס די פיס אויפ׳ן טיש, און רעדט, ציהענדיג די ווערטער, מיט אַ טאָן פון נצחון.

אויב דיין פאָעט וויל, אז איך זאָל שפּיעלען, ווי ער שרייבט, דארפ־סטו קיין נאר ניט זיין... דארפסט פערשטעהן, אז די זאך איז א דורכפאל.

עממאַ.

ענטהוזיאסטיש.

ניין, ניין, די פּיעסע וועט זיין א גרויסער ערפאָלג, איהר וועט זעהן!

פאַרשטאדט.

שניידענד.

א דורכפאל, אן אבסאָליוטער דורכפאל.

ער שפּרינגט אויף.

אָבער מיך ארט ניט! זאָל זיין, וואָס עס וויל. מיין ערפאָלג מיט דיר איז מיר פיעל וויכטיגער, ווי דיין שלעפער דארטען —

עממאַ.

איך וויל ניט, איהר זאָלט איהם רופען שלעפער. ער איז רייכער פון אונז אלע. א — גרויסער טאַלאַנט, א וואונדערבארער זשע־ניע איז ער. זאָל נור די דראמא אויפגעפיהרט ווערען, אזוי ווי ער האָט איהר געשריבען, וועט איהר זעהען, ווי בעריהמט ער וועט ווערען, און איהר וועט האָבען די גרעסטע עהרע פאר דער אויפפיהרונג פון אזא ליטעראַרישע זאך.

פאָרשטאַדט.

חאַ־חאַ־חאַ! אלע ליטעראַרישע עהרעס וועל איך דיר אוועקגע־בען פאר איין קוש.

ער וויל איהר קושען.

עממאַ.

איהם אויסמיידענדיג. לאַכט געצוואונגען.

אויף דער ביהנע וועט איהר מיך קענען קושען, וויפיעל אייער הארץ געלוסט.

פאָרשטאַדט.

סטראשעט איהר מיט'ן פינגער.

מיט א ביהנען־קוש וועסטו מיך ניט צופריעדענשטעלען... מיר קע־נען נארען דאָס פובליקום, אָבער —

עממאַ.

ווען איהר זאָלט וויסען, ווי איך לייד, וואָלט איהר אפשר מיטלייד געהאַט מיט מיר. עס קען זיין, אז איהר האָט א געוויסע רעכט צו פאָדערען, ווייל צוליעב מיר האָט איהר אפשר די פיעסע גע־קויפט, אָבער — אָבער — איך קען ניט זיין פאלש צו איהם. א מאָל איז געווען אנדערש. איך בין געווען א פרייער פויגעל, גע־ליעבט אלעמען און ניט געדאַרפט קיינעם נארען. ס'איז אמת, אלע מענער זיינען שלעכט. אָבער איהר זייט דאָך א פאָטער, איהר האָט קינדער, ווי איך...

פאָרשטאַדט.

אי, דו הויבסט אָן מאראל פרעדיגען. דאָס, יו נאָו, האָב איך פיינט.

עממא.

איך פרעדיג ניט, איך בעט. איך האב אייך אייער טשעק צו־ריקגעבראכט. ווערט ניט בייז. איך קען איהם קיין ליגען ניט זאגען. ער — ער מיינט, איהר זיינט פערליעב אין מיר.

פארשטאדט.

שיפעט ארוים.

נו, טאר איך ניט? ער איז דאך א פא־עט, מעג ער.

פויזע.

עממא.

פערטראכט.

ווען איך זאל אזוי ניט ליעב האבען דאס לעבען, וואלט איך בע־גאנגען זעלבסטמארד.

פארשטאדט.

את האסטו דיר. איך זאג, אז זיי זיינען אן אונגליק פאר אלע־מען, זיינען זיי, את די — ליטעראטען, פאעטען, פאר אלעמען! פאר'ן טהעאטער, ווי פאר די אקטיארען.

עממא.

מיין הארץ זאגט מיר, אז עפעס שרעקליכעס וועט פאסירען.

פארשטאדט.

א מין פערקאכעניש דאס איז! און אזא שלעפער האט דאס דעם גליק! אז איך זאג — אקטיארען מוזען זיין פריי, ווייס איך, וואס איך רעד. איבערהויפט אקטריסעס. ער נעהמט אוועק דיין גאנ־צע צייט. את, צום ביישפיעל, וויל איך פאהרען זעהן, ווי די קליידער פאסען דיר, נו, ועסטו שוין אודאי געפינען א תירוץ.

עממא.

יא, די קליידער — איך וויל ניט, איהר זאלט בעצאהלען —

פארשטאדט.

וואס איז שוין ווידער?

עממא.

אויב איך מוז ערשיינען אויף דער ביהנע אין אזעלכע קאסטבארע קליידער, מוזט איהר העכערען מיין געהאלט.

פארשטאדט.

איך צאהל גענוג, מעהר ווי גענוג. און אויב איך גיב דיר א טשע־

קעל דאָ און דאָרטען, איז עס ניט קיינעמס עסק. איך האָב ליעב צו מאַכען פרעזענטען, יו נאָו.

עממאַ.

וואָס איז דער אונטערשיעד? העכערט מיין געהאַלט, וועל איך אַליין בעצאָהלען פאר מיינע זאכען.

פאָרשטאַדט.

ניין, קעצעלע מיינס, דאָס ניט. איך האָב ליעב צו צאָהלען פאר יע־דע זאך בעזונדער...

ער וויל זי ארומנעהמען. זי שפרינגט פון איהם אָב. בעהאלט זיך הינטער א שטוהל. ער גיט א וואָרף דעם שטוהל אָן א זייט, כאַפּט אָן איהרע הענד.

אויב דו ווילסט, אז די פּיעסע זאָל אויפגעפיהרט ווערען, ווי דיין פּאָעט פאָדערט, דארפסטו זיך אַנדערש פערהאַלטען צו מיר. דו הערסט? פערשטעהסט?

עממאַ.

ששש... איהר הערט גאָר ניט?

פאָרשטאַדט.

זיך צוהערענדיג.

יאָ, די אַקטיאָרען זיינען שוין דאָ. קום צו מיר אין אָפּיס.

עממאַ.

אין אָפּיס? ניין, ניין!

זי קוקט איהם אָן צושראָקען.

פאָרשטאַדט.

לאָזט איהר אָב.

גוט, ווען דיין וואונדערבארער זשעניע וועט קומען, שיק איהם אריין צו מיר. איך האָב איהם עפּעס צו זאָגען, איידער מיר הויבען אָן פּראָבע.

ער געהט צו צום טיר.

עממאַ.

מר. פאָרשטאַדט!

שמערצליך.

פאַרשטאַדט.

בלייבט שטעהן.

אויב דו האָסט מיר עפּעס צו זאגען, דאן קום צו מיר אין אָפּיס.

עממאַ.

איך —

פאַרשטאַדט.

אין אָפּיס, אין אָפּיס.

אָב רעכטס.

עממא בלייבט שטעהן אייניגע סעקונדען ווי צוטומעלט. דער שמערצליכער אויסדרוק אויף איהר פּנים ווערט נאָך טיעפער. באַלד גיט זי זיך אַ טרייסעל און געהט שנעל אָב רעכטס. פון לינקס קומען אריין רוזאָוו, הערר און מאַדאַם שטאַבע.

מאַד. שטאַבע.

אָה, דאָ איז דאָך א פערגעניגען, וואַרעם.

ה' שטאַבע.

נאָך קיינער ניטאָ. כ'האָב דיר געזאָגט, אז עס איז נאָך צו פריה. פערגינט ניט דאָס לעבען! פון בעט אַרויסגעשלעפּט.

מאַד. שטאַבע.

ווען דו קומסט אָבער אהיים אין צייט, ניט שפּיעלען אין קאַרטען ביז —

שטאַבע.

בעקלאָג זיך ניט, זיי צופריעדען, וואָס דו לעבסט אויף דער וועלט. לייטישע מענער קומען אין גאנצען ניט אהיים.

רוזאָוו.

ער רעדט מיט אַ שאַרף רוסישען אַקצענט, אָבער ער שטרענגט זיך אָן צו רעדען די ביהנע־שפּראַך.

אך, גאָספּאַדאַ, ווי וואַרעם דאָ איז!

שטאַבע.

ווי עס זעהט אויס, איז מען שוין פאַרטיג צום שפּיעלען.

רוזאָוו.

בעטראַכטענדיג יעדען געגענשטאַנד.

צום שפּיעלען? ניין, דאָס צימער איז צו רייך פאר א געוועהנלי־כען קאַבינעט. אבער וועגען דעם וועט שוין דער אויטאָר זאָר־

נען. איהר ווייסט, גאָספּאַדאַ, איך בעוואונדער איהם. ער פער־
דיענט רעספּעקט פאר זיין שטאַרקער האַלטונג. ביי איהם איז ני־
טאָ קיין בעטען, ער פאָדערט.

מאַד. שטאָבע.

(ווינקט.)

עס וואָלט איהם א סך געהאָלפען דאָס פאָדערען, ווען ניט עממא.

רוזאָוו.

(נאַאיוו.)

וואָס הייסט, ווען ניט עממא?

שטאָבע.

אָט, הערט זיך ניט צו צו איהר. שוין, דאַכט זיך, ניט קיין יונג
מיידעלע, און האָט נאָך אַלץ ליעב צו פּלאַפּלען.

רוזאָוו.

דאָס איז אַן אמת ליטעראַרישע זאַך, ס'וועט זיין א גרויסער ער־
פאָלג.

שטאָבע.

ליטעראַטור און — ערפאָלג, מ'נאַ! א גרינגער בלייבט א גרי־
נער. איך פערשטעה נאָך ביז היינטיגען טאָג ניט, ווי אזוי מ'האָט
אייך צוגעלאָזט צום פּסוק; די יוניאָן איז דאָך אזוי פּאַרטי־
קולאַר.

מאַד. שטאָבע.

וואָס זשע, ווען ער רעדט די ריכטיגע שפּראַך, וואָלט מען איהם
עפּעס צוגעלאָזט? אָט, א ליטוואַק, וועמען אַרט עס?

רוזאָוו.

נו דעריבער בין איך דאָך ביי אייך א קוואַרטיראַנט געוואָרען.
איך פערשטעה דען ניט, אז איך מוז לערנען די ביהנע־שפּראַך?

שטאָבע.

שוין דריי מאָנאַטען, ווי ער „קוואַרטיראַנטעוועט" און דער „וואָס"
און „דאָס" שלעפּט זיך איהם נאָך אַלץ נאָך.

רוזאָוו.

דאָס איז דערפאַר, ווייל איך בין נאָך ניט אין גאַנצען איבערצייגט,
אז אייער שפּראַך איז די ריכטיגע. איך שטודיר יעצט די גע־
שיכטע פון דער ביהנע־שפּראַך. פערשטעהט מיך, גאָספּאָדאַ, אָט

וואָס. אויף דער ביהנע מוז גערעדט ווערען די אמת אידישע שפראך, אָבער וועלכער איז דער אמת'ער אידיש, ווייס איך נאָך ניט. אָט נעהמט, צום ביישפּיעל, די דייטשישע ביהנע.

שטאַבע.

ווייס איך וואָס? אמת'ער אידיש, רייגער אידיש! מ'וועט שוין באַלד וועלען, מיר זאָלען רעדען אידיש אויף נאָטען.

מאַד. שטאַבע.

זעה נור, זעה נור, גאַר ווי דער פּערפאסער. איהם געפעלט אויך קיין זאך ניט. ער לערענט פּשוט, ווי צו געהן, ווי צו שטעהן, ווי צו רעדען. איך בין, גאָט צו דאנקען, אויפגעוואַקסען אויף דער ביהנע, דאָס לויב־געזאַנג פון אַלעמען ביי יעדער נייער פּיעסע, די צייטונגען זיינען דאָך פול מיט מיין שפּיעלען.

שטאַבע.

האָסט אַ טעות, נישט די צייטונגען, נור מיין קאָפּ... צוויי שוואַכ־קייטען האָט מיין פרוי, פון וועלכע איך מוז ליידען: איהר שפּיע־לען און איהרע יאָהרען. איך —

מאַד. שטאַבע.

וואוהין פּערקריכסטו, שטאַבע? מ'רעדט דאָך וועגען דער נייער פּיעסע, וואָס מ'האָט אויסצושטעהן פונ'ם פּערפאַסער.

רוזאָוו.

איך פערשטעה ניט, וואָס איהר האָט אויסצוזעצען געגען אונזער יונגען אויטאָר. פאַר מיר איז ער די פערקערפּערונג פון איינ־פאַכקייט, דער סימבאָל פון מאָדערניזם. און דאָס איז אַ פרעה־ליכע ערשיינונג אין דעם אידישען טהעאַטער. איהר דאַרפט ניט פערגעסען, אַז די צייט ערלויבט אונז ניט צו שטעהן אויף איין אָרט. אויב אַלעם ווערט געענדערט ביי אונז, ווי ביי אַלע פעל־קער, טו ווארום ניט די שוישפּיעל־קונסט?

מאַד. שטאַבע.

ווארום איז מען געוועזען קינסטלער ביז יעצט, הא? ווארום, פרעג איך? אַן אונגליק דאָס איז — ווי נור די חברה שטעקען אריין די נאָז, טויגען שוין די אַלטע ניט.

רוזאָוו.

מיט היץ.

נו, געווים, אין דעם איינפאכען, ווי אין דעם ארטיסטישען לע־בען, דאס אלטע שטארבט אב און דאס נייע פערנעהמט דעם פלאץ. די אידישע ליטעראטור, דאס אידישע טהעאטער וואלט שוין לאנג אונטערגעגאנגען אהן דער שטיצע פון די יונגע.

שטאבע.

איהר וועט מיר ענטשולדיגען, מיסטער יונגער, אויב איך מוז אב־שטארבען, לאמיך אייך כאטש זאגען דעם אמת: אט, צום בײ־שפיעל, קומט איהר, א יונגער מאן אהן פיעל טאלאנט, אהן א שפראך און ווילט דוקא פערנעהמען מיין פלאץ.

רוזאוו.

אך, איהר האט מיך ניט פערשטאנען!

מאד. שטאבע.

מ׳פערשטעהט, מ׳פערשטעהט, ס׳איז גאר ניט אזוי געפעהרליך.

שטאבע.

איהר דענקט טאקי אודאי צו ווערען איינער פון אונזערע גרעסטע.

רוזאוו.

מיט זעלבסטווירדע.

עס איז מיין הייליגע אויפגאבע זיך אין גאנצען איבערצוגעבען צו דער אידישער קונסט. איך ווייס, עס פעהלט מיר פיעל, זעהר פיעל, נו, וועל איך לערנען, ארבייטען —

שטאבע.

אבער די שפראך, די שפראך אייערע די ליטווישע.

רוזאוו.

איהר קענט דאך ניט פערלאנגען, אז דערפאר, ווייל איך בין גע־בארען געווארען אין דער ליטא, זאל איך דערשטיקען מיין נײ־גונג צו דער ביהנע. גיט מיר נור צייט, און איך וועל זיך ענטוויק־לען צו דער העכסטער שטופע.

שטאבע.

אך, מיין פריינד, ווען איהר וועט אבדיענען צוואנציג יאהר דער אידישער ביהנע, ווי איך, וועט איהר זינגען אן אנדער ליעדעל. ארבייט, שטודירט, ענטוויקעלט זיך, וויפיעל איהר ווילט אבער דער־לאנגען, וואוהין איהר שטרעבט, דאס, ברודער, לא. איך בין אויך אמאל געווען אמביציעז, געארבייט, געהאפט, געטרוימט, קיין נעכט

ניט געשלאָפען, ראָלען שטודירט, געלערענט. אין יעדער קליי־ניגקייט זיך אריינגעלעבט. ניט נור אין מיין אייגענע ראָלע, נור די גאנצע פּיעסע, אלע כאראקטערע שטודירט, געזוכט אין לעבען די טיפען, וועלכע איך האָב בעדארפט פאָרשטעלען אויף דער ביה־נע. פלעג שטונדען־לאנג ביים שפּיעגעל שטעהן, יעדע בעוועגונג מיינע שטודירט, און צום פּובליקום א פאָלקאָמענע זאך געבראכט.

פויזע. ער בלייבט שטעהן ביים קאַמין, קוקט פערטראַכט אין פייער, ווי ער וואָלט דאָרט זיין פערגאנגענהייט געזעהן. רוזאָוו בע־טראַכט איהם מיט אַכטונג. מאַדאַם שטאַבע, מיט רחמנות. ער לאָזט אַרויס אַ שטאַרקען זיפץ.

ע־עך! ווען מ׳לעגט קיין האַלץ ניט צו, געהט אויס... דיזעלבע גלייכגילטיגקייט, דיזעלבע קאַלטקייט פון אַלעמען. די סטאַרס, די מענעדזשערס, די פּרעסע, זאָגאר די אייגענע קאָלעגען... און ביסלעכווייז, ביסלעכווייז ווערט די ענערגיע פערברענט, דאָס פייער לעשט זיך אויס, און וואָס ווייטער, ווערט אַלץ שווערער אין קאַל־טען אש א פרישען פייער אויפצובלאָזען. דער טהעאַטער, דער טעמפעל פון קונסט, פערוואַנדעלט זיך אין אַן איינפּאַכען וואָרק־שאָפּ, וואו מ׳קומט פערדיענען דאָס שטיקעל ברויט. דאָס פּוב־ליקום, פאר וועלכען מ׳פלעגט א מאָל ערשיינען מיט ציטערענ־דע קניה און א קלאַפּענדע הארץ, ווערט וואָכעדיג. א מאָל, ווען זיי האָבען ניט גענוג אפּלאָדירט, פלעג איך זיך אויפּעסען א לע־בעדיגען: אודאי ניט גענוג שטודירט, ניט גענוג אויפגעפּאַסט. היינט —

ער כאַפּט זיך אויף ווי פון שלאָף.

היינט!

רוזאָוו.

געהט צו און לעגט אַרויף זיינע הענד אויף שטאַבע׳ס אקסלען.

איך האָב פאר אייך דעם גרעסטען רעספּעקט, העדר שטאַבע, אָבער איינשטימען מיט אייך קען איך ניט. איך גלויב הייליג אינ׳ם פּובליקום, און איך פערזיכער אייך, אז נאָך היינט וואָלט איהר עס געקאָנט בעגייסטערען מיט אייער שפּיעלען, ווען איהר שטודירט אייער ראָלע מיט ענערגיע, לעבען —

מאד. שטאבע.

אט דאס זאג איך דאך. ווען ער שפּיעלט ניט אין קארטען יעדע מינוט, וואס ער איז ניט אויף דער ביהנע, וואלטען די משה'ס נאך היינט אויך פון איהם הנאה געהאט.

שטאבע.

ווייס איך וואס! וואו האלטען מיר ערגעץ אין דער וועלט?

ער נעהמט ארויס זיין זייגער.

אי, מיין זייגער האט זיך גאר אוועקגעשטעלט.

רוזאוו.

נעהמט ארויס זיין זייגער.

ביי מיר איז האלב עלף.

שטאבע.

אייערער לויפט.

מאד. שטאבע.

ווארט א מינוט, אט וועל איך אייך זאגען, מיינער געהט ריכטיג, ס'איז פונקט האלב נאך ניין.

שטאבע.

און פון די סטארס איז נאך קיין סימן ניטא.

רוזאוו.

זיי וועלען דא געווים באלד זיין.

שטאבע.

ועמען ארט עס, זאלען זיי ניט קומען. קומט, איהר שפּיעלט א פינאקעל?

רוזאוו.

ניין, איך מוז מיין ראלע שטודירען.

שטאבע.

נו, וועל איך זיך געהן אויסזוכען א שעהנעם ווינקעל הינטער דער ביהנע און כאפּען א דרעמעל.

אב לינקס.

מאד. שטאבע.

שטענדיג איז דאס שלעפעריג.

רוזאוו.

נעהמט ארויס א מאנוסקריפּט פון טאש, לעזט שטיל. באלד לעגט

ער איהם אַוועק, פאַנגט אָן אַרומצוגעהן לאַנגזאַם איבער'ן הינטער־גרונד פון דער ביהנע, רעדט פון אָנפאַנג שטיל, אָבער וואָס ווייטער אַלץ העכער.

גיין, גיין, מיין פריינד, איך וועל עס דיר קיינמאָל ניט צוגעבען. עס איז דאָך ניט מעגליך, אז א שעהנע יונגע פרויענצימער, וועל־כע איז געזונד אויף אַלע אברים, זאָל זיך קענען צופריעדענשטע־לען מיט אן אַלטען, קראַנקען מאַן. ניט מעגליך, ניט מעגליך.

מאַד. שטאַבע.

קוקט איהם אָן די גאַנצע צייט מיט פערליעבטע אויגען.

און מיט א מאַן, וואָס שלאָפט, ווען ער שפּיעלט ניט אין קאָרטען, קען מען זיך צופריעדענשטעלען?

רוזאָוו.

פערטיעפט אין זיין ראָלע.

ניט מעגליך, ניט מעגליך.

מאַד. שטאַבע.

קאָקעטיש.

וואָס־זשע, און אזא יונגען מאַן, ווי איהר, דאַרף מען אויך וועקען?

רוזאָוו.

צוטומעלט.

האַ, וואָס?

מאַד. שטאַבע.

לאכט.

האַ, וואָס? — ליטוואַק.

זי פיהרט איהרע פינגער דורך זיינע האָר.

וואו האָט איהר עס גענומען אזעלכע געדיכטע שווארצע האָר, האַ?

רוזאָוו.

איך — מיר — מיר וועלען דאָך אודאי מוזען היינט דורכגעהן די גאַנצע פּיעסע און זיי זיינען נאָך ניטאָ.

מאַד. שטאַבע.

א זאָרג האָט איהר — זיי זיינען אימער שפּעט, אָט קומט, לאָמיר זיך גאָר א ביסעל דורכשפּאַצירען. דאָס וועטער איז אזוי שעהן, און דאָ קען דאָך דער פערפאַסער אָנקומען און וועלען דורכגעהן די

שוואכע סצענעס. ער מאכט מיך קראַנק מיט זיינע שוואכע הצע־נעס.

רוזאַוו.

איך גלויב, מאדאם, אז מיר זיינען ווירקליך ניט שטארק גענוג אין אונזערע ראָלען. מיר מוזען זיך מעהר אריינלעבען, שטודירען.

מאַד. שטאַבע.

שטודירען, שטודירען! וואָס מיינט איהר, מ׳קען עפּעס לעבען מיט׳ן בלויזען שטודירען?

רוזאַוו.

יאַ, יאַ, איך קען.

מאַד. שטאַבע.

געהט, מאכט זיך ניט נאַריש. א יונגער, געזונדער מאַן, חאַ־חאַ־חאַ! ס׳איז אונמעגליך, אונמעגליך!

זי כאַפּט איהם אַן פאר׳ן האַנד און פיהרט איהם שנעל ארויס. אייניגע סעקונדען בלייבט די ביהנע לעדיג. באלד בעוויזט זיך לוברין אין דער אונטערשטער באקס, לינקס. ער שפּרינגט ארויף אויף דער ביהנע, קוקט זיך אום, געהט צו צום קאַמין, וואַרעמט זיך די הענד. דאַן נעהמט ער ארונטער זיין הוט און איבער־ראָק און ווארפט זיי אויף א דערביישטעהענדען שטוהל. ער נעהמט ארויס א סיגאַרעט, פערריכערט. אייניגע סעקונדען קוקט ער בעוועגלאָז אין פייער. ווארפט אַריין דעם סיגארעט אין קאַ־מין. נעהמט אַרויס א מאַנוסקריפּט פון בוזעם־טאַש, פערטיפט זיך אין לעזען. ער איז 28 יאָהר אלט. עטוואס נערוועז און אונ־געדולדיג. די האָר לענגער ווי געוועהנליך און גראָה ביי די שלייפען. זיין בלאַס, לענגליך פּנים דריקט אויס ענערגיע און זעלבסטבעוואוסטזיין. זיין קליידונג איז נאַכלעסיג, אָבער ריין. די טיר לינקס עפענט זיך גאַנץ שטיל. עממאַ קומט אַריין. זי וויל עפּעס זאָגען, אָבער האַלט זיך צוריק.

עממאַ.

פערנייגענדיג זיך קאָמיש.

ענטשולדיגט, מיסטער — איך מיין — הערר לוברין!

לוברין.

אַך, הערר אויף צו שפּאַסען, עממאַ.

עממא.

גנעדיגער הערר, כ'האָב ניט געוואוסט, אז איהר זענט היינט פּונקט אזוי שלעכט געשטימט, ווי נעכטען. אלזא, שנעל אויף די קניה און בעט מיך אום פערצייהונג פאר היינט און פאר נעכטען.

לוברין.

עטוואָס ווייכער.

דו ווייסט, ווי איך האָב ליעב די טהעאטראלע שטיק.

עממא.

זעהסטו, און איך דיינע פּאָעטישע שטיק האָב גראדע יא ליעב.

לוברין.

עס איז ניטאָ אזא זאך, ווי פּאָעטישע שטיק. פּאָעזיע איז פריי פון אלעס, וואָס איז געקינסעלט.

עממא.

איך ווייס, ווי פריי דיין פּאָעזיע איז. דו מאַכסט עס מיך פיהלען אויף יעדען טריט און שריט. ווען דיר האָט זיך בלויז אויסגעדוכט נעכטען —

לוברין.

אוים—גע—דוכט!

עממא.

נו, זאָל זיין ניט אויסגעדוכט. איך ווייס ניט, וואָס פאר א פּער־ברעכען איך וואָלט בעגאנגען, ווען איך וואָלט געפאָהרען מיט פאָר־שטאדט'ן.

לוברין.

פערקעהרט, א גרויסע טובה וואָלסטו דערמיט געטהאָן איהם.

עממא.

דאן טהו איהם דו טובות. ביזט איהם עפּעס שולדיג.

לוברין.

איך?

עממא.

אזא מאָן, ווי פאָרשטאדט, איז ניט געוואוינט זיך צו לאָזען לער־נען. האָסט בעדארפט זעהן אין אנדערע פּיעסען, ווי ער שניידט און גיט צו אייגענע.

לוברין.

זיינע אַלטע מעטאָדען קענען ניט געהן אין אַ מאָדערנער זאַך.

עממאַ.

די אַנדערע האָבען דיין פּיעסע ניט געוואָלט אויפפיהרען און ער האָט זי יאָ געקויפט, דאַרפסטו איהם דאַנקבאַר זיין.

לוברין.

איך האָב קיינעם ניט פאַר וואָס דאַנקבאַר צו זיין. אויב ער האָט מיין דראַמא אויפגענומען, מוז ער זיך אונטערוואַרפען אונטער מיי־נע בעדינגונגען. דאַנקבאַר זיין פאַר די אויסגעשניטענע סצע־נעס! איך וועל עס מעהר ניט דערלאָזען, דו הערסט?

עממאַ.

וואָס וועסטו טהאָן, אַז ער וועט דאָך אויסשניידען די סצענע?

לוברין.

ער וועט ניט וואַגען. איך וועל עס ניט דערלאָזען.

עממאַ.

אָה, דו קענסט זיי נאָך ניט. ווען זיי פערגלוסט זיך עפּעס, קען עס זיין דאָס טעלעריל פון הימעל —

לוברין.

נעהם איך צו מיין מאַנוסקריפּט און שיק אהים אויפ'ן הימעל נאָכ'ן טעלעריל.

עממאַ.

ביזט דאָך אַזוי גליקליך געווען, דאָס ענדליך האָט זיך געפונען איינער, וואָס פערשטעהט דעם ווערטה פון אַזאַ ווערק, האָסט אַזש געטאַנצט פאַר פרייד מיט דיינע קאַמעראַדען. געדענקסט, ווען איך בין דיר געקומען אָנזאָגען? מיט אַ מאָל אַזוי גלייכגילטיג צונעהמען דעם מאַנוסקריפּט — איין קלייניגקייט!

לוברין.

גלייכגילטיג! אַך, עממא, דו וועסט קיינמאָל ניט פערשטעהן, וואָס מיך קאָסט זיך צו האַלטען רוהיג, ווען ער צייגט ארויס אַזאַ גראָבע גלייכגילטיגקייט. יעדער זאַץ, יעדעס וואָרט איז אַ שטיק פון מיין האַרץ, וועלכעס ער שניידט אויס.

עממאַ.

אַבער ווען מען איבערצייגט דיך, אז א מאָנאָלאָג אָדער א געוויסע סצענע איז ניט גוט, קען זאָגאר שאדען דער האנדלונג —

מיט וועהטאָג.

לוברין.

ביים קינסטלער געפינען זיך ניט קיין איבעריגע סצענעס אדער שלעכטע זאצען. די אונגעראָטענע קינדער זיינען אימער, אימער טהייער זייער מוטער אוי פ'טהוט איהר וועה, ווען מ'שלאָגט אָדער מען בעליידיגט זיי.

פויזע.

עממאַ.

דו זאָגסט, אז איך פערשטעה דיך ניט. אפשר איז בעסער, דו זאָלסט אזוי מיינען. בעסער, בעסער, יא. וואָרים, נאָך אלעמען, בין איך ניט מעהר, ווי — ווי — ווי נו, א שוישפּיעלערין, וועל־כע מוז אימער שמייכלען, מאכען א גוטע מינע צום בייזען שפּיעל...

לוברין.

וואָס מיינסטו, איך פערשטעה דיך ניט?

עממאַ.

איך מיין דאָס פובליקום, נאַטירליך. האַ־האַ־האַ! אָט לאָמיר בעסער אוועקווארפען, פערגעסען דאָס אונאַנגענעהמע און נור לע־בען מיט אונזער אמת'ער ליעבע, אונזער גליק.

לוברין.

אמת'ע ליעבע.

עממאַ.

ווען איינער איז פעהיג צו ברענגען אן אָפּפער, איז עס דען ניט אמת'ע ליעבע?

לוברין.

עס ווענדט זיך צוליעב וואָס און ווי אזוי דער אָפּפער ווערט גע־בראכט.

עממאַ.

אָט, צום ביישפּיעל, ווען איך זאָל מוזען טהאָן עפּעס א זאך, עפּעס אויסערגעוועהנליכעס, צוליעב דיר, צוליעב דיין דראמא —

לוברין.

דריקט איהר האנד.

מיין גוטע, ליעבע עממא! וואס קענסטו מעהר טהאן, ווי שפּיע־לען דיין ראָלע גוט, ארייגעבען דיין גאנצע פייערדיגע נשמה, אזוי, אז די אנדערע זאָלען הינגעריסען ווערען?

עממא.

יא, אָבער דאס וועל איך דאָך סיי ווי סיי טהאָן, און יעדער אק־טיאָר טהוט דאס זעלבע.

לוברין.

דאס זעלבע — אָט איז שוין מאָרגען די פאָרשטעלונג און מאנ־כע פון זיי קאָנען נאָך די ראָלען ניט. הויבען מיך ניט אָן צו בע־גרייפען. די כאראקטערע מוזען פאָרגעשטעלט ווערען איינפאך און רעדען א פּראָסטען אידיש. און זיי! אך, זייער אידיש! זיי ווילען זיך גאָר ניט פאָרשטעלען, אז מענשען, וועלכע זיינען געבאָרען און ערצויגען אין איין שטאָדט, זאָגאר אין איין גאס, דארפען רעדען איין שפּראך, איין דיאלעקט.

רעדט מיט א טרויעריגען, שטילען וועהטאָג.

אך, וויפיעל איך האב דאס געבענקט נאָך אָט דעם מאָרגען, וואס פאר א וואונדערליכע פעדים האט מיין פאנטאזיע אויסגעשפּונען... יאָהרען לאנג האב איך געארבייט, געשריבען און איבערגעשריבען, געשלייפט, געפּוצט יעדעס וואָרט ביז עס איז עטוואס גאנצעס ארויסגעקומען און איצט וויל מען דעם פּובליקום עפּעס אנדערעס געבען. עממא, ווי וואָלט איך איצט געוואָלט, אז עפּעס אוננאַ־טירליכעס זאָל פּאסירען און מיין פּיעסע זאָל מאָרגען ניט אויפ־געפיהרט ווערען...

עממא.

ניין, ניין, רעד ניט, דאס וואָלט זיין א שרעקליכע ענטטוישונג פאר דיר און פאר אונז אלע.

לוברין.

ביטער.

ס'וועט גאָר ניט פּאסירען. ניטאָ קיין נסים. דער איינציגער נס וואָלט איך אליין געקאָנט זיין, איינפאך, צונעהמען דעם מאנו־סקריפּט, האָב איך אָבער ניט די נויטיגע קראפט, דעם מוטה דאס

צו טהאָן. טויזענד יאָהר ווייט וואָלט איך איצט געוואָלט זיין פונ'ם מאָרגען, און צו דערזעלבער צייט איז מיר יעדע מינוט א יאָהר. איך ווארט מיט אונגעדולד, מיינע אלע נערווען אָנגע־שטרענגט אויף איין פונקט; ווען דער פאָרהאנג וועט זיך אויפ־הויבען.

עממאַ.

ענטהוזיאסטיש.

אך, עס וועט זיין אן ערפאָלג, א גרויסער ערפאָלג, וועסט זעהן. און ווען זאָגאר עטוואס איז יא געענדערט, וועט דאָס פובליקום אויך ניט וויסען. נאָך אלעמען, וואָס פערשטעהען זיי? שפּראך, דיאלעקט. —

לוברין.

קלייניגקייטען זיינען דאָס ביי אייך. געוויס ווייסען זיי ניט, ווייל איהר אליין ווייסט אויך ניט. איהר האַלט זיי אין דער פינס־טערניש.

עממאַ.

בערוהיג זיך, באלד קומען זיי אלע, מוזטו האָבען מיט זיי גע־דולד. ווער ניט אויפגערעגט פאר יעדען וואָרט, וואָס זיי רעדען ארוים ניט אזוי ווי דו ווילסט.

לוברין.

אך, עממאַ, איך שעהם מיך פאר זיך אליין. דיין געדולד איז כמעט אוננאַטירליך. נעכטען האָב איך דיך איבערגעלאָזט אין מיטען גאס, ווען פארשטאדט איז צוגעקומען מיט זיין גרויסען פערפיה־רערישען אויטאָמאָביל. מיר דאכט זיך, אז צוליעב דעם אויטאָמאָ־ביל ביזטו מיט איהם אינטים.

עממאַ.

לאַכט.

יא, אָן אויטאָמאָביל איז טאקע זעהר גוט און פערפיהרעריש, אָבער דו ביזט נאָך מעהר.

לוברין.

קוקט אויף איהר מיט ליעבע.

אַן אידיאָט בין איך. זיך לאָזען הינרייסען פון אזעלכע מיאוס'ע געדאנקען! און דאָך עסט און מאַטערט מיך. דו וועסט ניט

בלייבען מיט מיר — דאָס לעבען פון א שוישפּיעלערין איז אזוי פערשיעדענאַרטיג. היינט א י ך, מאָרגען —

עממאַ.

שטיפעריש.

אָבער דו אליין, דו, גרויסער, ליעבער דיכטער מיינער, זאָגסט, אז א מענש דארף לעבען היינט און זיך ניט קימערען וועגען מאָר־גען.

לוברין.

זינט כ'האָב דיך דערקענט, פלאגט מיך שרעקליך דער מאָרגען. איך וועל קיינמאָל ניט קענען לעבען רוהיג ביז דו וועסט ניט אויפגע־בען די ביהנע.

עממאַ.

לאכט.

איידער דיין פּיעסע וועט זיך אויפפיהרען? אָט לאָמיר בעסער יעצט ניט רעדען עס איז פאַר אונז פיעל וויכטיגער —

לוברין.

ניין, פאר מיר איז דאָס דאָס וויכטיגסטע. אימער־צו, ווען איך וויל מיט דיר ריידען וועגען דעם, געפינסטו עפּעס א תירוץ. מיר מוזען דאָך א מאָל קומען צו א פערשטענדניס.

עממאַ.

אויב דו ווילסט אוועקנעהמען דיינע געדאנקען פון דער מאָרגענ־דיגער פאָרשטעלונג, קענען מיר געפינען עפּעס אנדערעס וועגען וואָס צו רעדען.

לוברין.

וועגען וואָס איך זאָל ניט דענקען אָדער רעדען, פיהרט עס מיך צום זעלבען פּונקט: דיין לעבען אויף דער ביהנע.

עממאַ.

זאָג בעסער: אונזער לעבען.

לוברין.

מאַך ניט קיין שפּאַס, עממא. דו ווייסט, אז איך קען קיינמאָל ניט זיין גליקליך הינטער די קוליסען.

עממא.

האָב נור דעם געווינשטען ערפאָלג, וועסטו זיך שוין אויך ניט קענען אוועקרייסען פון דאנען.

לוברין.

עס קען זיין, אבער דיך וועל איך קיינמאָל ניט וועלען האָבען דאָ.

עממא.

אָהן דער ביהנע קען איך ניט לעבען.

לוברין.

דאן וועל איך מוזען לעבען אָהן דיר.

פויזע.

עממא.

דו ווייסט, אז דאָס איז אונמעגליך.

לוברין.

אָבער אזוי לעבען איז אויך ניט מעגליך. עס איז קליינליך פון מיר, אָבער איך קען זיך ניט העלפען, עממא. יעדע קלייניגקייט מאָהלט פאר מיר אוים אזעלכע מיאוס'ע —

פלוצלונג.

וואָס האָסטו געטהאָן ביי איהם אין אָפים?

עממא.

ביי וועמען אין אָפים?

לוברין.

דו ווייסט ביי וועמען. איך בין אריין דורך דער פראָנט־טיר, בין פערבייגעגאנגען דעם פענסטער און געזעהן דיין מאַנטעל אויפ'ן סייף.

עממא.

האָסט א טעות, ס'האָט זיך דיר אויסגעוויזען.

לוברין.

קוקט זי אָן.

נו, גוט, איך בין בלינד. די פאַנטאזיע מאָהלט און איך האָב ניט קיין רעכט איהר צו גלויבען מעהר, ווי דיר.

עממא.

דו האָסט קיין גרונד ניט מיך צו בעשולדיגען.

לוברין.

קיין רעכט האָב איך ניט, אָבער גרינדע? גרינדע זיינען דאָ גע־נוג. האָסט איהם צוריקגעגעבען דעם טשעק?

עממאַ.

איך מוז האָבען מיין גאַרדעראָבע פאַר מאָרגען.

לוברין.

אָה, דער טשעק איז פאַר די קליידער, הייסט עס, הם, הם.

עממאַ.

אזוי לויטעט מיין קאָנטראַקט. פאַר יעדער נייער פארשטעלונג —

לוברין.

פאַר וואס האָסטו דאָס מיר באַלד ניט געזאָגט?

עממאַ.

ווייל דו — איך —

לוברין.

שש... בעסער זאָג גאָר ניט.

פויזע.

גיי דיין בעסטען ווילען איז דיר אונמעגליך מיט'ן אמת אָנצוגעהן.

ער פאנגט אָן ארומצוגעהן איבער'ן צימער אויפגערעגט.

די גאַרדעראָב מאָרגען, די אייגענע קליידער היינט.

ער בלייבט שטעהן לעבען איהר.

א קינד קען זעהן, ווי קאָסטבאַר דיינע קליידער זיינען.

עממאַ.

דו ווייסט, אז איך קריג א גרויס געהאַלט.

לוברין.

גרויס — יא. ס'וועט אפשר זיין גענוג אויף די אונטערוועש, וואס דו טראָגסט.

עממאַ.

מיט טרעהרען.

ס'איז היינט אונמעגליך מיט דיר אליין צו בלייבען.

לוברין.

געוויס, ביזט ניט געוואוינט. אנדערע זיינען אפשר צופריעדען מיט א בלויזען שמייכעל, אדער אויף וויפיעל דער טשעק זייער'ער איז ווערטה.

עממא וויל עפּעס זאָגען, ווען די אַקטיאָרען קומען אריין. אַלגע־מיינע בעגריסונג.

עממאַ.

ווארום אזוי שפּעט?

מאד. שטאַבע.

שפּעט? מיר זיינען שוין דאָ געווען פריהער פון אייך.

רוזאָוו.

אלזאָ, גאַספּאדא, ווע‏לען מיר זיך נעהמען צו די ראָלען? הערר לוברין, איך האָב דאָס פערגעניגען אייך מיטצוטהיילען, אז איך קען מיין ראָלע, ווי מיינע פינף פינגער.

לוברין.

וועלכער קוקט זיי אַלעמען אָן גלייכגילטיג, כאַפּט זיך אויף ווי פון שלאָף.

ענטשולדיגט, געווים ווע‏לען מיר באלד אָנפאַנגען.

שטאַבע.

פאָרשטאדט איז דאָך ניטאָ.

לוברין.

מיר ווע‏לען דערווייל איבערגעהן די שוואכערע סצענעס.

אַלע קוקען זיך איבער פּיעל־בעדייטענד.

מאד. שטאַבע.

מאַכט זיך האַרץ.

אָבער דער סופליאָר איז נאָך ניטאָ.

לוברין.

וועל איך אייך סופלירען.

מאד. שטאַבע.

שטיל צו איהר מאַן.

מעגסט זיך שוין אָבגעזעגענען מיט דיין לעבען.

פאָרשטאדט קומט אַריין פון רעכטס. אַלע בעגריסען איהם, אוי־סער לוברין.

פאָרשטאדט.

מעשה בעל־הבית.

גוד מאָרנינג, גוד מאָרנינג, מיינע העררען און דאַמען.

אַ קלאַפּ טהוענדיג מאַדאַם שטאַבע אין באַק.

זעה נור, זעה, ווי יונג, ווי שעהן דאָס זעהט אויס. גאָר אין גאַנצען אראָבגעוואָרפען פון זיך דעם פערציגער, האַ?

שטאַבע.

אי, אימיצער וועט זיך שוין אויסריכטען א שווארצען —

פאָרשטאדט.

לאַכט.

איט'ס אָל־רייט. מיר זיינען אַלטע פריינד, מיר ביידע פערשטעהען זיך גוט, יו נאָו. און וואס איז עפּעס דער מעהר מיט אונזער פרימאדאָנא היינט? וואס עפּעס אזוי בלאַס, האַ? א טאָג פאר דער פאָרשטעלונג? דאָס וועט ניט געהן.

לוברין קעהרט זיך אָב, קוקט אריין אין זיין מאַנוסקריפּט.

אָה, מיסטער לוברין, שלום־עליכם — איך טאָר מען דאָך ניט בע־גריסען פּאָ אמעריקאַנסקו.

לוברין.

לאָמיר אָנפאנגען פּראָבע.

פאָרשטאדט.

נו, געוויס וועלען מיר אָנפאנגען.

עממאַ.

איהר ווייסט, די גאנצע שטאָדט איז פול מיט דער מאָרגענדיגער פאָרשטעלונג. וואו איך קום אריין, מיט וועמען איך בעגעגען זיך, אלע פרעגען נאָך, מ'וויל וויסען, מ'איז נייגעריג.

פאָרשטאדט.

דער באקס־אָפיס וועט אונז שוין דערצעהלען זייער נייגעריגקייט. דערוויייל האָט שוין אדווערטייזמענטס אָבגעקאָסט א פערמעגען און די אויסשטאַטונג נאָך מעהר.

זיך ווענדענדיג צו די אַנוועזענדע.

איהר האָט געזעהן אַן אויסשטאַטונג?

מאַד. שטאַבע.

וועמען גוטס גינט.

שטאַבע.

שייך אַן אויסשטאַטונג! מ'זעהט, אז וועגען געלד איז דאָ גאָר קיין רעדע ניט געוועזן.

פאַרשטאדט.

און וואָס זאָגט איהר עפּעס, הערר שרייבער, הא? איך האָב פיינט צו שפּאָרען, זאָגאר אויף אזא זאך, זאָל מיינס איבערגעהן, יו נאָו.

לוברין.

צו מיר ווענען מיין דראמא רעדט איהר?

פאַרשטאדט.

יא, יא. ס'גלויבט זיך אייך ניט, וואָס?

לוברין.

אויב איך גלויב אָדער ניט, איז ניט וויכטיג. די הויפּט זאך איז, איהר האָט דאָ פּשוט ניט וואו אויסצוגעבען פיעל, ווייל אלעס, וואָס פאָדערט זיך, איז — אן איינפאכעס שטודיר־צימער אין אלע פיער אקטען.

פאַרשטאדט.

אָט האָסטו דיר. הויב זיך אָן מיט א גרינעם. פערשטעהט איהר דען ניט, אז איהר וועט עס מאכען צו איינפאך, וועט דער עולם איינשלאָפען? מ'מוז דאָך זיי מיט עפּעס אויפלעבען. איהר זעהט א צימער? פראַכטפאָל! אפילו א טעלעפאָן־בוטה אויך, מיט אלע זיעבען זאכען, פּונקט ווי ביי די ענגלישע, יו נאָו.

לוברין.

בעטראַכט יעדען געגענשטאַנד.

עס איז אבסאָלוט ניט אין אנקלאַנג. אלעס איז אזוי רייך און — צו פיעל. און ווי קומט איבערהויפּט א טעלעפאָן בוטה אין אזא הויז?

פאַרשטאדט.

אונגעדולדיג.

דער סצענאריום פאָדערט א טעלעפאָן, דאט'ס אָלל.

לוברין.

מ'רופט איהם דאָרט צום טעלעפאָן, אָבער —

פאַרשטאדט.

איך זעה ניט קיין דיפערענץ.

לוברין.

אָבער איך זעה ווי לעכערליך מיר וועלען זיך דערמיט מאכען.

פאַרשטאדט.

געהט, זייט ניט קיין גרינער. לעכערליך! וואָס ווייס דאָס פוב־ליקום? אַט וועט איהר זעהן, ווען דער פאָרהאַנג וועט זיך אויפ־הויבען און זיי וועלען דערזעהן די פראכטפאָלע אויסשטאַטונג, ס'וועט פאַלען אַן אַפּלאָז, און מ'וועט האקען און היקען און שפּיע־לען ניט לאָזען אפשר מינוטען נאָכאַנאַנד. האַ־האַ־האַ! איך קען גוט מיין הויכגעשעצטען פּובליקום. איך ווייס, וואָס זיי ווילען און מיט וואָס מען קען זיי נעהמען.

לוברין.

אָבער צו וואָס זוכען צו געפעלען מיט דעקאָראַציעס, ווען מ'דאַרף דאָס ניט? זיי בעוואונדערען די דעקאָראַציע און פערגעסען דעם אינהאַלט פון דער דראמא.

פאַרשטאדט.

פערלאָזט זיך אויף מיר. זיי גיבען ניט אַ סנעפּ פאר אייערע האנד־לונגען. די הויפּטזאַך איז די אויסשטאַטונג. און נאָך אין אַזא זאך, וואו עס פעהלען די — די נויטיגע דזשאוקס, די טרעהרען, די — די — די —

מאד. שטאָבע.

די טענץ, געזאַנגע.

לוברין.

פערשטעה איך טאַקי ניט צו וואָס איהר האָט געקויפט מיין פּיעסע.

עממאַ.

דאָס האָב איך דיר שוין פיעל מאָל ערקלערט. יעדער טהעאַטער מוז אַ מאָל אויפפיהרען אַ גוטע ליטעראַרישע זאך, און מאכט שוין אַ סוף, לאָמיר בעסער אָנהויבען פּראָבע, און — און מר. פאָרשטאדט וועט זיכער טהאָן זיין בעסטעס אום ניט צו שאַדען דער האנדלונג. דעם טעלעפאָן בוטה קען מען לייכט ארויסנעהמען.

רוזאָוו.

איך זאָג אייך, אַז עס איז אַ סקאנדאַל צו נאַרען דאָס פּובליקום.

פאַרשטאדט.

אַהאַ, ער איז דאָ, דער גאָספּאָדין ליטוואַק. נו, מ'וועט שוין אויס־קומען אָהן אייך, היטער פון קונסט.

עממאַ.

א סוף, א סוף מיט די אונטערברעכונגען, פאנגט אָן.

זיך ווענדענדיג צו לוברין'ען.

פון וועלכען אקט זאָלען מיר אָנפאנגען?

פאָרשטאדט.

וואָס הייסט, פון וועלכען? פון ערשטען אקט, נאַטירליך.

לוברין.

ניין, פון דריטען, ווייל דאָרט זיינט איהר אלע אם שוואכסטען.

פאָרשטאדט.

מען קען ניט אריינפאלען ווי א יון אין סוכה. מ'מוז דאָך קריגען די אינספירייישאָן, יו נאָו.

שטאָבע.

גענעצט.

דער סופליאָר איז נאָך אויך ניטאָ.

לוברין.

האָב איך אייך דאָך געזאָגט, אז איך וועל סופלירען.

מאַד. שטאָבע.

איהר מיינט ס'איז אזוי יום־טוב'דיג צו האָבען דעם פערפאסער אליין ביי די —

לוברין.

קענט אייערע ראָלען, וועט אייך זיין יום־טוב'דיג.

מאַד. שטאָבע.

איך האָב געזעהן פיעסען, וואו קיינער האָט א וואָרט ניט געקענט, און דאָך זיינען זיי געווען די גרעסטע פינאנציעלע סוקסעסען.

עממאַ.

אַרויפלייגענדיג איהר האַנד אויף זיין אָרעם.

הערר פאָרשטאדט, איך בעט אייך, פאנגט אָן פּראָבע.

פאָרשטאדט.

גוט, גוט, מיר וועלען אָנפאנגען.

עממא.

דעם דריטען אקט.

פאַרשטאדט.

זאָל זיין דעם דריטען אקט.

שטיל.

אָבער דו מוזט מיר געבען אינספּירײשאָן. אלזאָ, אָנגעפאנגען זאָל ווערען. אין סופליאַר באקס אריין, מר. לוברין.

לוברין.

אך, ווען ניט די סופליאַר באקס, וואָלט מען אפשר די ראָלען גע־קאָנט.

מאד. שטאָבע.

אז דער פּערפאסער אליין סופלירט, פערגעסט מען דאָס, וואָס מען קען אויך.

שטאָבע.

ווייס איך וואָס, וועמען ארט עס?

לוברין.

אָט דאָס איז דאָך די צרה, עס ארט אייך ניט.

פאַרשטאדט.

גערייצט.

זאָגט נור, מיסטער פּאָעט, וואָס מיינט איהר, איהר האָט דאָ צו טהאָן מיט אינגלעך? די געדולד קען דאָך פּלאַצען. איך בין שוין, גאָט צו דאנקען, דריי און צוואנציג יאָהר אין די ביזנעס, האָב שוין פּילייכט מעהר פּיעסען אויפגעפיהרט, ווי איהר ווער־טער אָנגעשריבען, רעזשיסירט, געמענעדזשט, געשפּיעלט און אי־מער מיט דעם גרעסטען ערפאָלג, די העכסטע אנער:ענונג, און דאָ קומט איהר, אָהן אירגענד וועלכע ערפאהרונג און פּרעטענדירט צו וויסען מעהר ווי אלע — דאָס אלטע טויג ניט, א סטאר־ראָלע איז גיפט און —

לוברין, וועלענדיג פּטור ווערען פון ווייטערע ארגומענטען, שפּרינגט אריין אין סופליאַר באָקס.

עממאַ.

אַ סוף, אַ סוף, לאָמיר אָנפאַנגען פּראָבע.

זי ברענגט אַ שטוהל צום טיש, לעגט אַוועק אַ בוך.

זעצט זיך, הערר פּאַרשטאַדט, און זאָל שוין זיין אַ סוף צו די אונ־טערברעכונגען. רוזאָוו, צו אייער פּלאַץ.

עממאַ געהט אַרוים.

לוברין.

נו, וואָס שווייגט איהר?

פּאַרשטאַדט.

טאַ גיט ווערטער, דער רוח זאָל אייך נעהמען.

לוברין.

נאָך אַלץ דאַרף מען זיי אייך געבען?

פּאַרשטאַדט.

ניט אייערע ביזנעס, שיסט.

מאַד. שטאַבע.

ווען ער האָט אַ באָמבע, וואָלט ער אונז אַלעמען דער'הרג'עט.

פּאַרשטאַדט.

בעפעהלעריש.

אָרדער!

לוברין.

סופלירט.

קיין זאַך איז ניט אַזוי שרעקליך, ווי צו בלייבען אַליין.

פּאַרשטאַדט.

זאָגט עס איבער.

לוברין.

שטרעקט אַרויס דעם קאָפּ.

איין סעקונדע, זייט אַזוי גוט. — ע — ניט אַזוי דעקלאַמאַטאָריש, איך בעט אייך, און דריקט ניט אַזוי די „ר".

עממאַ.

קלאַפּט אין טיר.

פאַרשטאדט.

אריין!

עממאַ קומט אַריין, בלייבט שטעהן ביים טיר. לובריו סופלירט, פאַרשטאדט זאָגט איבער.

פאַרשטאדט.

דו, סאָפיע?

עממאַ.

איך. איך קען אליין ניט לעב־ען —

לובריו.

עממא, וויפיעל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, ס'איז ניטאָ אזא וואָרט ווי „ען", און — און!

עממאַ.

געהאָרכזאָם.

און אויב דו קענסט מיר פערגעבען —

לובריו.

סופלירט.

סאָפיע, איך קען דאָס ניט בעגרייפען. דו ביזט צוריקגעקומען, דו!

פאַרשטאדט.

איך הער ניט א וואָרט.

לובריו.

אָבער ווען מען רעדט העכער, וועט דאָס פובליקום הערען.

פאַרשטאדט.

צום טייפעל מיט'ן פובליקום. וואָס זאָרגט איהר זיך אזוי פאר'ן פובליקום? אָט סופלירט און אונטערברעכט ניט מעהר.

לובריו סופלירט.

רוזאָוו.

פאַנגט אָן שטיל און עטוואס נערוועז, אָבער וואָס ווייטער ווערט ער זיכערער און רעדט אַלץ מיט מעהר פייער.

די היים, מיין פריינד, איז אַן אַלטע אינסטיטוציאָן, געבויט אויף

צופוילטע טראַדיציעס. מיט אַלע קרעפטען זוכען מיר זי אויפצו־האַלטען, און די אורזאַכע דערפון איז בעקוועמליכקייט. קיין זאַך אין דער וועלט ליעבט ניט דער מאַן, ווי א שטילע, רוהיגע, זאַ צו זאַגען, ריינע היים. ער אַליין קען זיין דער גרעסטער אויסוואורף, אָדער פערקעהרט, א זעהר פיינער מענש, און דאָך זיך ניט פיעל אָנקעהרען מיט זיין היים, אָבער די פרוי, זי מוז אימער שטעהן אויף דער וואַך. זי און די היים מוז זיין איינס. זי מוז זיין די יעניגע, וועלכע האַלט עס שטיל, רוהיג און ריין. און וועה צו דער פרוי, וואָס ערפילט ניט היילינ איהר פליכט. מיר זוכען אימער צו רעכטפערטיגען זיך דערמיט, וואָס זי איז לייכטזיניג און מוז האָבען די היים אלס א שוץ. איהר ליעבע, אונטער די בעסטע אומשטענ־דען, זאָגסטו, איז ניט דויערהאַפט. פערקעהרט, וואָס בעסער די אומשטענדען, אלץ גרעסער דער רייץ. אָבער וואס קען זי טהאָן, ווען זי געפינט אין איהר מאַן דעם געליעבטען ניט מעהר? זי זוכט און גאַרט נאָך יענער הייסער ליידענשאַפט, וועל־כע האָט זי געהאַלטען אזוי פערקלאַמערט, און וואס געפינט זי? א געוועהנליכען ווייסען פלאַם, וועלכער ברענט בלויז אום די וואַ־רימקייט פון דער היים אויפצוהאַלטען. מיר גפעינען נייע בע־שעפטיגונגען, נייע אומגעבונגען. אינטערעסאַנט אָדער ניט, מיר האָבען אָבער אימער וועלכע אבוועקסלונג. דער קאָפּ איז פערנו־מען, דער מוח ארבייט; די וועלט איז פאַר אונז אָפען, איבעראַל זיינען מיר און מיר זוכען, אייביג זוכען מיר. אָבער קיינמאָל ניט אין אונזער אייגענער היים, ווייל אינסטינקטיוו פיהלען מיר, אז מיר וועלען דאָרט קיין נייעס ניט געפינען. און איהר, אין דיין היים, ווערט אויך שמאָלער און ענגער, פאַר איהר איז אויך ניטאָ קיין פערספעקטיווע, קיין שום ענדערונג אויסער די אבוועקסלונג פון פרוי צו מוטער און פון מוטער צו באָבע. זי זעהט און פיהלט עס אלעס, און וויל זיך ארויסרייסען אָט פון דער ענגשאַפט. זי קלייבט צונויף אלע איהרע כוחות און שפּרינגט אריבער די הויכע וואַנד, וועלכע מיר האָבען פאַר איהר אויפגעשטעלט. אָבער אין די מייסטע פעלע ווערט זי אזוי צובראָכען פון דעם שפּרונג, דאָס צו ווייט קען זי שוין ניט געהן, ווייל אין די אויגען פון דער וועלט איז עס ניט קיין שפּרונג, נור א פאַל — א פאַל.

אַלע, אויסער פאַרשטאַדט, אפלאַדירען.

עממא.

דריקט איהם די האַנד.

גוט, אויסגעצייכענט! אייער יעצטיגע פּראָבע איז ווערטה געווען אַלע צרות, וואָס מען איז פון אייך אויסגעשטאַנען. ניט אזוי, לוברין?

לוברין.

מיט בעגייסטערונג.

ווען איהר זאָלט נאָר מאָרגען אזוי שפּיעלען, וועלען מיר האָבען א זיכערען ערפאָלג, ווייל אין דעם מאָנאָלאָג דריק איך אויס דעם כאַראַקטער פון דער דראמא.

מאַד. שטאָבע.

ס'איז קיין וואונדער ניט, ער האָט די בעסטע ראָלע, האָט ער.

לוברין.

ווייטער, ווייטער.

פאַרשטאַדט.

שטעלט זיך אויף, געהט צו צום סופליאר־באקס, בויגט זיך איין.

דערלאַנגט נאָר אהער דעם מאַנוסקריפּט.

לוברין גיט איהם דעם מאנוסקריפּט. ער קוקט אַריין אייניגע סעקונדען, נעהמט ארויס א בלייפעדער, צייכענט עפּעס אָן, גיט איהם צוריק.

איהר וועט אזוי גוט זיין אויסשניידען וואו איך האָב אָנגעצייכענט.

פּויזע.

לוברין.

מיט אַ ציטערענדער שטימע.

איך גלויב, איהר האָט אַ טעות. דער מאָנאָלאָג —

פאַרשטאַדט.

וועט אויסגעשניטען ווערען, און — באסטא!

לוברין.

אָבער וואָרום? וואָס זיינען אייערע גרינדע?

פאַרשטאדט.

מיינע גרינדע דארף איך אייך ניט דערצעהלען, אָבער איך וועל יא זיין א פיינער מאן און עס אייך אָנמערקען, ס'קען אייך צוניץ קו־מען. איהר זייט נאָך יונג. אָט די לאַנגע מאָנאָלאָגען, מיין פריינד, זיינען גאַנץ איבעריג. ס'איז גוט פאר דילעטאַנטען, ניט פאר דער פראָפעסיאָנעלער ביהנע. די פרוי, די פרוי, די פרוי! האקט א טשייניק! א יאָ, שטאַבע?

שטאַבע.

וויים איך וואָס?

עממאַ.

בויגט זיך איין צום סופליאָר באקס, רעדט עפּעס שטיל און מיט האַריץ צו לובריון'ען.

רוזאָוו.

צושראָקען.

וואָס, מיין ראָלע ווילט איהר שניידען?

פאַרשטאדט.

וויינט ניט, ס'וועט אייך צום שידוך ניט שאַדען.

רוזאָוו.

אָבער איך וועל עס ניט ערלויבען, איהר ווילט בעגעהן א פער־ברעכען!

פאַרשטאדט.

זאָגט נור, יונגער־מאן, וואָס איז אייער בעשעפטיגונג?

רוזאָוו.

וואָס מיינט איהר? איך פערשטעה ניט.

פאַרשטאדט.

כ'רעד צו איהם טערקיש, ער פערשטעהט ניט. איך פרעג דאָך אייך, וואָס איז אייער ארבייט, אייער פאך? א שניידער, א שוסטער, א סטאָליאר? איהר דארפט פערשטעהן, אז ווען דער מייסטער זאָגט אייך, אז דער ראָק איז צו לאַנג, אָדער אז דער טיש שאַ־

קעלט זיך, ווייס ער וואָס ער רעדט. — איך וועל ניט ערלויבען — זאָגט דער באַלעבאָס צו זיין לערן־אינגעל, פערשטאַנען? און יעצט זעצט פאָרט.

פויזע.

מאַד. שטאַבע.

איך פערשטעה גאָר ניט, ווי אזוי מ׳קען אָנהויבען מאַכען פּראָבע, ווען ער האַלט אין איין אונטערברעכען! א וואונדער, וואָס עס קור־מען ארויס שוואַכע סצענעס?

שטאַבע.

שוואַכע סצענעס, ווייס איך וואָס.

לוברין.

קריכט אַרויס פון סופליאָר באקס.

אויב איך שטער אייך דורכאויס, איז טאַקע בעסער, איהר זאָלט מאַכען פּראָבע אָהן מיר.

פאַרשטאַדט.

האָט זיך ערשט ארומגעזעהן! ווען איהר קומט אָבער צום שכל מיט א דריי־פיער וואָכען צוריק...

עממאַ.

הערר פאַרשטאַדט, איהר האָט דאָך מיר צוגעזאָגט פריעדען.

צו לוברין׳ען.

לוברין, ביז מאָרגען, איך בעט דיך!

לוברין.

מיט איינגעהאלטענעם כעס.

א דאַנק אייך, מיין שעהנע פערמיטלערין. בעטען און גלעטען, און — און — אויף די קניה אפשר פאַלען? דעם קאָפּ בויגען? מ׳איז דאָ אזוי געוועהנט צו שתדלנות, אז מ׳פיהלט ניט מעהר די ער־נידריגונג דערפון. עס פאַנגט פשוט אָן צו עקלען.

פאַרשטאַדט.

אָבער איך צו אייך בין ניט געקומען. אזוי לאַנג, מיין פריינד, ווי איהר האָט א שטיקעל סחורה, מוזט איהר קומען צו מיר און

זיך אונטערוואַרפען אונטער די אומשטענדען, און נאָך איבערהויפּט, ווען אייער סחורה איז אזא, וואָס קיינער האָט עס אין האנד ניט געוואָלט נעהמען. זיי זיינען גאנץ גערעכט. וואָס מיינט איהר, פון די פּאָר סאָ—ציא—ליסטליך, וואָס וועלען דאָס קומען זעהן, קען מען מאכען א לעבען?

רוזאַוו.

וועלכער הערט זיך צו אויפמערקזאם צו יעדען וואָרט, שטעלט זיך אויף, רעדט איינפאַך און מיט ווירדע.

ענטשולדיגט, הערר פארשטאדט, אויב דאָס ווערק פון אונזער ליעבען דיכטער געפעלט אייך ניט, איז דאָס א זאך אבסאָלוט צווישען אייך און איהם. איך פאָדער אייך אָבער אויף, זיך צו פערהאַלטען אנשטענדיג און ניט בעליידיגען די סאָציאַליסטען.

פאַרשטאדט.

האלט זיך אין אייער ראָלע, מ׳פרעגט אייך ניט.

רוזאַוו.

איך מיין, אויב איהר זייט געווען אינטעליגענט גענוג צו קויפען א פּיעסע מיט מאָדערנע אידעען —

לוברין.

אינטעליגענט גענוג!

פאַרשטאדט.

אזוי! ס׳געפעלט אייך ניט מיין אינטעליגענץ! אָבער איהר אליין, מיין פיעל געלערענטער הערר, אז איהר האָט געוואָלט, איך זאָל אייער שמאטע קויפען, האָט מיך פערזיכערט, אז איך בעזיץ מעהר אינטעליגענץ, ווי די אנדערע מענעדזשערס.

לוברין.

מיט קאַלטער פעראכטונג.

איך האָב א טעות געהאט, און, אלס עהרליכער מאן, בעט איך אייך אום ענטשולדיגונג.

עממא.

גאָט, מיינער, וואָס טהוט זיך דאָ? מען קען פון זינען אראָב. איהר האַנדעלט דאָך גאָר ניט ווי ציוויליזירטע מענשען.

פאַרשטאַדט.

קלאַפּט אין טיש.

א רעכענונג איז א רעכענונג! א טעות האָט ער געהאַט! אַן עהרליכער מאַן איז ער, נייע אידעען פּרעדיגט ער! אַלץ ער, און ער און ער.

ער געהט צו גאַנץ נאָהנט צו לובּרין'ען.

איך שפּיי אויף דיינע אידעען. איך בין רייך געוואָרען אָהן זיי. פּאָזירט פאַר'ן אמת, פּאָזירט ער!

לובּרין.

אויב איך בין אייך עפּעס שולדיג, דאַן רעדט אָפען. וואָס ווילט איהר?

פאַרשטאַדט.

איך וויל, אַז איהר זאָלט זיך ניט האַלטען איבער אַלעמען. זוכט זיך ניט ארויסדרעהען פון'ם אמת, מר. מאָדערניק. איהר ווייסט גאַנץ גוט די אמת'ע אורזאַכע, וואָס האָט מיך בעוועגט צו קויפען אייער זאַך.

עממא.

שרייט אויס.

פאַרשטאַדט!

פאַרשטאַדט.

מיין פאָטער האַלט הפנים פון'ם שפּריכוואָרט: דער צוועק היילינגט דעם מיטעל. חאַ־חאַ־חאַ!

רוזאָוו.

שפּרינגט צו צו פאַרשטאַדט'ען, כאַפּט איהם אָן ביי די אַקסלען און טרייסעלט איהם מיט כעס.

הערט אויף, זאָג איך! הערט אויף! ווי שעהמט איהר זיך ניט צו בעליידיגען אַן עהרליכען מענשען!

פאַרשטאדט.

שטויסט איהם אָב.

געה צום טייפעל מיט איהם צוזאמען.

לוברין.

וויקעלט צוזאַמען דעם מאנוסקריפט, לייגט איהם אַריין אין טאַש.

מ׳וועט די דראמא ניט אויפפיהרען.

עממאַ.

לוברין!

פאַרשטאדט.

וואָס הייסט, ניט אויפפיהרען?

לוברין.

אויב ניט אויפפיהרען, ווי איך האָב אָנגעשריבען, איז בעסער גאָר ניט.

עממא.

וואָס רעדסטו, לוברין, מיר וועלען טהאָן דאָס בעסטע, אלע צוזא־מען, וועסט זעהן.

לוברין.

עממא, גענוג, איך בין געווען א נאר ביז יעצט. דער טהעאטער האָט מיר די אויגען פערבלענדעט, פערפיהרט. אָט די אלע אָפּפער, די טובות — מעהר ניט — מעהר ניט — איך וועל ניט דערלאָזען.

פאַרשטאדט.

וואָס הייסט, ניט דערלאָזען? ביי אונז געהט עס ניט, יו נאָו, ביי אונז, אז מ׳שרייבט אונטער א קאָנטראקט מיט די אלע זיעבען גליקען, איז אונטערגעשריעבען, און מ׳איז מעהר קיין באלעבאָס ניט. די פּיעסע איז מיינע און צו מיר געהערען אלע רעכטע, אויפ־צופיהרען, איבערזעצען, זאָגאר פערקויפען, אויב איך וויל. און אויב איהר ווילט סאטיספעקשאָן, וועל איך אייך צייגען.

לוברין.

איך זוך ניט קיין „סאטיספעקשאָן״, איך וויל אן עהרליכע, אָרי־

גינעלע אויפפיהרונג, און אויב ניט, וועל איך פערעפענטליכען אין די צייטונגען.

פאַרשטאַדט.

הערט נור, ווי א מענש קען רעדען! א חוצפה דאָס איז! ער וועט פערעפענטליכען אין די צייטונגען! די צייטונגען האָבען מיך אָבגעקאָסט א פערמעגען צו אדווערטייזען זיין שמאַטע און יעצט וועלען זיי געהן פערעפענטליכען. איהר וועט דאָך עס דעם גאַנצען לעבען אייערען ניט פערדיענען, וויפיעל די צייטונגען קאָסטען מיר אָב.

לוברין וויל עפּעס זאָגען, אָבער האַלט זיך צוריק.

עממאַ.

שפּרינגט צו.

לוברין, אום גאָטעס ווילען, זיי ניט אזוי איינגעשפּארט. מיר האָבען אלע אזוי שווער געארבייט, און איך —

לוברין.

אייער ארבייט, זיין געלד — אלעמען בין איך עפּעס שולדיג, אָבער מיר — מיין ארבייט — מיין — ע... איידער ער זאָל צושניידען מיין ווערק, זאָל עס בעסער פארברענט ווערען!

ער וואַרפט דעם מאַנוסקריפּט אין פייער. אַלע גיבען זיך אַ לאָז צום קאַמין, מיט די הענד צום פייער, מיט אַ געשריי: אוי! אוי! וואָס טהוט ער? וואָס האָט ער געטהאָן?

פארשטאדט.

הא־הא־הא, יאָלד! ווי א י ד וויל וועט מען שפּיעלען! איך האָב ביי זיך נאָך קאָפּיעס...

פ אָ ר ה א נ ג.

ע נ ד ע.